

Toimintaohje opiskelijoiden savuttomuuden ja nikotiinittomuuden, edistämiseen ja päihteidenkäytön ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen

Käsitelty: Opiskeluhoitoryhmä 7.11.2023

Hyväksytty: Ao johtotiimi 23.01.2024

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	2
1.1	Ehkäisevä päihdetyö ja nikotiinituotteiden ennaltaehkäisy	2
1.2	Lait ja säännöt	3
1.3	Opiskeluterveydenhuolto.....	5
2	Toimintaohje savuttomuuteen tukemisesta ja tupakkatuotteiden käyttöön puuttumisesta.....	6
2.1	Toimenpiteet oppilaitoksen alueella nikotiinituotteiden käyttämisestä	6
3	Toimintaohje opiskelijoiden alkoholin käyttöön puuttumisesta	7
3.1	Tilanteessa toimiminen	7
3.2	Jälkitoimet.....	7
4	Toimintaohje huumausaineiden käyttöön, hallussapitoon ja/tai välittämisen puuttumiseen.....	8
4.1	Tunnistaminen.....	8
4.2	Epäily huumausaineiden vaikutuksen alaisena oleminen ja tilanteessa toimiminen	9
4.2.1	Jälkitoimet.....	9
4.2.2	Jatkotoimet.....	10
4.3	Epäily huumaavien aineiden käytöstä.....	10
4.3.1	Jälkitoimet.....	11
4.3.2	Jatkotoimet.....	11
4.4	Epäily huumausaineiden hallussapidosta ja niiden välittämisestä	11
4.5	Edellytykset huumausainetestiin lähettämiseksi.....	12
5	SORA-tutkinnon opiskelijat	13
6	Terveydenhuollon toimenpiteet.....	14
6.1	Terveydenhoitaja selvittää testattavalle.....	14
6.2	Testituloksen tulkinta ja testituloksesta ilmoittaminen	14
	Liite 1. Päihteidenkäytön puheeksi ottaminen	16

1 Johdanto

Tämä toimintaohje on tarkoitettu työkaluksi koko Kpedun henkilöstölle. Kaikki henkilöstön edustajat ovat velvollisia puuttumaan, mikäli havaitsevat tässä toimintaohjeessa kuvattuja tilanteita.

Alussa kerrotaan yleisesti ennaltaehkäisystä ja asioiden sääntelyistä, sen jälkeen syvennyttään toimintaohjeisiin. Lopusta löydät keinoja puheeksi ottamiseen.

Lähtökohtana on, että päihteiden ja huumeiden hallussapito, käyttäminen ja niiden vaikutuksen alaisena esiintyminen oppilaitoksessa ja sen alueella on kielletty. Nikotiinituotteiden käyttö oppilaitoksen alueella on kielletty. Alaikäisiltä nämä ovat lain perusteella kielletty täysin. Katso Keski-Pohjanmaan ammattiopiston järjestyssäännöt.

Ongelmakäyttäytymisen tunnistamisen jälkeen puututaan tilanteeseen ja seurataan sitä. Kaikilla henkilöstön edustajilla on velvollisuus toimia tämän toimintaohjeen mukaisesti.

1.1 Ehkäisevä päihdetyö ja nikotiinituotteiden ennaltaehkäisy

Päihteillä tarkoitetaan kaikkia päihdyttäviä aineita kuten alkoholia, lääkkeitä ja huumeita sekä tupakka- ja nuuskatuotteita. Ehkäisevä päihdetyö oppilaitoksissa on sitä, että kaikille taataan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tavoitteena on ennaltaehkäistä päihdeongelmien syntymistä, tunnistaa varhaisessa vaiheessa mahdollinen päihteiden ongelmakäyttö sekä tarjota keinoja mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Tupakoinnin muiden nikotiinituotteiden, nuuskaamisen ja päihteiden käytön ennaltaehkäisyä tu-kevat mm.

- luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisössä
- mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteen
- hyvät elämänhallintataidot, kuten tunne- ja sosiaaliset taidot
- hyvä itsetunto ja itsetuntemus
- viihtyisä ja turvallinen kouluympäristö, kiinnittyminen koulu yhteisöön, hyvä koulumenestys

- päihteiden, nikotiinituotteiden ja rahapelien vaikea saatavuus ja tiukka sosiaalinen kontrolli
- lähiyhteisön kielteiset asenteet käyttöä ja pelaamista kohtaan
- tietoisuus käyttöön ja rahapelaamiseen liittyvistä riskeistä
- toimiva opiskeluhoito ja erityisopetus
- vapaa-ajan toiminta.

Opiskelijoilla tulee olla oikeus saada asiallista tietoa, jonka perusteella he kykenevät harkitsemaan omia valintojaan. Terveystiedonriskien lisäksi siihen tulisi kuulua pohdintaa myös tupakoinnin ja päihteiden aiheuttamista vaikeuksista kaverisuhteissa, koulunkäynnissä ja perhe-elämässä.

Asioiden käsittelytavoissa, näkökulmissa ja esimerkeissä tulisi lähteä läheltä nuorten kokemusmaailmaa. Opiskelijoiden yhteisiin tutkinnon osiin kuuluu terveystiedon ja liikunnan opintojakso, jossa käydään läpi tupakointia ja päihteitä sekä niiden haittavaikutuksia. Terveystiedon näkökulma tupakointiin ja päihteisiin on ehkäisevä.

1.2 Lait ja säännöt

Laki ammatillisesta koulutuksesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>

Nuorisolaki (1285/2016) Opetushallituksen määräys

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Tupakkalaki (L 549/2016 74 §)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>

Laki oppilas- ja opiskeluhoollosta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220377>

Päihdehuoltolaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

Lastensuojelulaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417>

Työterveyshuoltolaki 1383/2001

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011383>

Huumausainelaki 373/2008

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>

Opetushallitus 2015 SoRa opas OPH, SORA – ratkaisuja soveltumattomuuteen, luettu 12.5.2023
Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015.

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (VNa 673/2017 muutoksineen) säädetään
tutkinnoista, joissa erityisiä terveydentilavaatimuksia (SORA-tutkinnot).

Järjestyssäännöt oppilaitoksessa ja asuntolasta

<https://kpedu.sharepoint.com/sites/Intranet/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FTurvallisuus%2Fj%C3%A4rjestyss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t%202023%2Epdf&parent=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FTurvallisuus>

<https://kpedu.sharepoint.com/sites/Intranet/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FAsuntola%2Dasiat%2FAsuntolan%20j%C3%A4rjestyss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t%202023%2Epdf&parent=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FAsuntola%2Dasiat>

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä

<https://kpedu.sharepoint.com/sites/Intranet/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FTurvallisuus%2FSuunnitelma%20kurinpitokeinojen%20k%C3%A4ytt%C3%A4misest%C3%A4%2Epdf&parent=%2Fsites%2FIntranet%2FJaetut%20asiakirjat%2FTurvallisuus>

Opiskeluhuollon suunnitelma

https://www.kpedu.fi/docs/default-source/varustamo/opiskeluhuollon-suunnitelma-kpedu-2023-p%C3%A4ivitetty.pdf?sfvrsn=1e394cb2_0

1.3 Opiskeluterveydenhuolto

Kaikille opiskelijoille tehdään terveystarkastus ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Tarkistuksissa kohdistetaan huomio tupakointiin ja päihteiden käyttöön sekä niiden ennaltaehkäisyyn. Ennaltaehkäisevän päihdetyön keinoja ovat myös päihteiden ongelmakäyttämiseen puuttuminen ja asioiden esille nostaminen riittävän varhaisessa vaiheessa. Tupakoinnin ja päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi järjestetään tapahtumia, teemapäiviä ja kampanjoita päihteiden käytön vaaroista ja päihteettömyyden eduista. Toiminnassa hyödynnetään alan opiskelijoiden osaamista.

Kouluterveyskyselyn kautta saadaan tärkeää tietoa, jota voidaan käyttää ennaltaehkäisevän työn suuntaamisen apuna. Valtakunnallista päihdeviikkoa ja hyvinvointimessuja voidaan hyödyntää ennaltaehkäisevässä työssä. Erityisen tärkeää on opiskelijoiden itsensä osallistaminen sekä tutor- ja opiskelijakunnan hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä.

Opiskeluterveydenhoito vastaa omalta osaltaan tupakoinnin ja päihdeongelmien varhaisesta toteutumisesta ja mahdollisesta hoitoonohjauksesta. Opiskeluterveydenhoitajien tekemät terveystarkastukset ja niiden ohessa tehtävät mini-interventiot ovat hyviä seuloja, joiden pohjalta voidaan poimia ne opiskelijat, jotka tarvitsevat ohjausta ja neuvontaa. Ennaltaehkäiseviä keinoja ovat myös yleiset ja kohdennetut vapaa-ajan aktiviteetit. Myös terveystiedon opetus, säännölliseen elämän rytmiin kannustaminen, oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja tuki sekä hyvin toimiva viranomaisyhteistyö tukevat ennaltaehkäisevän päihdetyön ja savuttomuuden toteutumista.

Päihteiden riskiehkäisyllä tarkoitetaan toimia, joita kohdennetaan tiettyyn ryhmään tai yksilöön. Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa opiskeluterveydenhoitajat tekevät terveystarkastuksen ja sen liitteenä Audit-testin aloittaville opiskelijoille. Audit-testi uusitaan kutsuntatarkastuksen yhteydessä.

Oppilaitoksessa tehdään tiivistä yhteistyötä Soiten päihde- ja riippuvuuspalveluiden, Ankkuritii-min, poliisin ja järjestöjen kanssa. Kpedussa toimii myös ennaltaehkäisevän päihdetyön ryhmä, jo-ka kokoaa alueen toimijoita yhteen. Järjestämme koulutusta ja infotilaisuuksia henkilökunnalle ja opiskelijoille.

2 Toimintaohje savuttomuuteen tukemisesta ja tupakkatuotteiden käyttöön puuttumisesta

Tupakkalain (L 549/2016 74 §) mukaan tupakkatuotteiden käyttö on kielletty ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä opiskelija-asuntoloissa ja niiden ulkoalueilla. Oppilaitoksen sisä- tai ulkotiloihin ei tupakkalain perusteella voida järjestää tupakointipaikkaa. Tupakkatuotteita ovat myös tupakkajäljitelmät, tupakan vastikkeet, nuuska sekä nikotiininesteet ja sähkösavukkeet. Nikotiinipussit ja -korvaushoitovalmisteet luokitellaan lääkelain mukaan itsehoitolääkkeeksi.

Tupakkatuotteiden hallussapito on lainsäädännön mukaan kielletty alle 18-vuotiailta. Mikäli huoli herää nikotiinituotteiden käytöstä ohjataan opiskelija keskustelemaan terveydenhoitajan kanssa nikotiinituotteiden lopettamisesta. Tarvittaessa opiskelija voi saada nikotiinikorvaustuotteita lopettamisen tueksi.

Tupakkatuotteiden käyttökielto koskee iästä riippumatta kaikkia opiskelijoita, oppilaitoksen henkilökuntaa ja vierailijoita. Kielto on voimassa aina, myös ilta- ja loma-aikoina.

Savuttomuuden edistämisen ja päihdeidenkäytön ehkäisyn keskeisenä tarkoituksena on antaa tietoa savuttomuudesta, päihdeaineista ja niiden käytön aiheuttamista riskeistä sekä lainsäädännöstä.

2.1 Toimenpiteet oppilaitoksen alueella nikotiinituotteiden käyttämisestä

Työntekijän havaittua opiskelijan nikotiinituotteiden käytön oppilaitoksen alueella:

- Pyydä opiskelijan henkilötiedot, jotka opiskelija on velvollinen antamaan
- Toimita tiedot vastuuhjaajalle
- Vastuuhjaaja on yhteydessä huoltajaan tai lailliseen edustajaan
- Vastuuhjaaja pitää opiskelijalle huolenpitokeskustelun ja kirjaa asian Wilmaan
- Alaikäisen huoltaja tai laillinen edustaja kutsutaan huolenpitokeskusteluun
- Jos nikotiinituotteiden käyttäminen jatkuu oppilaitoksen alueella tai oppimisympäristössä, vastuuhjaaja on yhteydessä toimialapäällikköön, joka aloittaa kurinpitomenettelyn. Katso kurinpito-ohjeet.

- Jos tupakointi on tapahtunut selkeästi yleistä turvallisuutta vaarantavalla tavalla aiheuttaen esim. paloturvallisuusriskin, siirrytään kurinpitomenettelyyn.

3 Toimintaohje opiskelijoiden alkoholin käyttöön puuttumisesta

3.1 Tilanteessa toimiminen

- Mikäli epäilet henkilön olevan alkoholin vaikutuksen alaisena oppilaitosympäristössä, työssä-oppimispaikassa tai asuntolassa, pyydä opiskelijan henkilötiedot, jotka opiskelija on velvollinen antamaan.
- Mikäli kyseessä opiskelija kysy onko hän humalassa ja tarjoa opiskelijalle mahdollisuutta puhallustestiin. Puhallustestissä paikalla täytyy olla kaksi oppilaitoksen henkilökunnan edustajaa.
- Mikäli opiskelijan epäillään olevan alkoholin vaikutuksen alaisena opinnoissaan, henkilökunnan edustaja poista hänet oppilaitoksen alueelta. Pyydä tarvittaessa toinen henkilö mukaan tilanteeseen.
- Alaikäisen opiskelijan tilanteessa ota aina heti yhteyttä huoltajaan ja pyydä huoltajaa hakemaan lapsensa.
- Tilanteen arvioineet henkilöt päättävät yhdessä, voiko täysi-ikäisen opiskelijan lähettää yksin pois oppilaitoksesta vai tuleeko hänet ohjata opiskeluterveydenhuollon tai kiireellisissä tapauksissa terveyskeskuksen päivystykseen. Soita tarvittaessa 112.
- Ole yhteydessä vastuuhjaajaan.
- Tilanteen havainnut henkilö kirjaa tapahtuman Pro24-järjestelmään, mikäli tilanteesta aiheutuu vaara.

3.2 Jälkitoimet

- Akuutin tilanteen ratkeamisen jälkeen vastuuhjaaja kutsuu opiskelijan ja alaikäisen huoltajan huolenpitokeskusteluun. Asiaa käsitellään opiskelijan ja alaikäisen huoltajien kanssa ja kysytään suostuuko opiskelija siihen, että hänen asiaansa käsitellään opiskeluhuollon monialaisessa asian-tuntijaryhmässä tai ollaan yhteydessä opiskeluhuollon toimijoihin opiskelijan suostumuksella.

- Tarvittaessa vastuuohjaaja ohjaa opiskelijan opiskeluterveydenhuollon piiriin opiskelukunnan arvioimiseksi ja mahdollista hoitoonohjausta varten.
- Tilanteen havainnut henkilö kirjaa tapahtuman Pro24-järjestelmään, mikäli tilanteesta aiheutuu vaara.
- Tilanteessa sovitaan, kuka tekee lastensuojeluilmoituksen alaikäisen opiskelijan kotikunnan sosiaalitoimeen
- Vastuuohjaaja on yhteydessä toimialapäällikköön, joka aloittaa kurinpitotoimet.
- Jos opiskelija vaarantaa käyttäytymisellään opetustilassa toimivien henkilöiden turvallisuutta, häntä voidaan evätä osallistuminen opetukseen enintään kolmen työpäivän ajaksi. Toimialapäällikkö päättää asian ja kirjaa Wilmaan kurinpitoasiakirjan mukaisesti.

4 Toimintaohje huumausaineiden käyttöön, hallussapitoon ja/tai välittämisen puuttumiseen

- Kyse voi olla huumausaineiden vaikutuksenalaisena oleminen oppimisympäristössä, henkilökunnan epäily opiskelijan huumaavien aineiden käytöstä tai/ja huumaavien aineiden hallussapidosta tai/ja välittämisestä.

4.1 Tunnistaminen

- Huumeiden ja muiden päihdyttävien aineiden käyttö voi ilmetä käyttäytymisen, ulkoisen olemuksen tai ympäristöön liittyvien muutosten perusteella.
- Huolta herättäviä seikkoja voivat olla mm:
- luonteenpiirteiden äkkinäiset ja selittämättömät muutokset: iloisesta ja sosiaalisesta ihmisestä voi tulla äkäinen ja aggressiivinen ihminen
- poikkeuksellinen väsymys, uupumus tai jopa sekavuus
- ylienergisyys, levottomuus ja unettomuus
- poissaolot ja koulumenestyksen heikkeneminen
- imelä, makea savuntuoksu vaatteissa ja hiuksissa
- pidempään jatkunut polttelu saattaa ärsyttää limakalvoja ja aiheuttaa silmien punoitusta ja valon-arkuutta, jatkuvaa yskää sekä suun ja nielun kuivumista.
- voimakas laihtuminen

- humalainen olemus ilman alkoholin tuoksua
- pupillien koon muutokset: stimulantit ja hallusinogeenit suurentavat pupilleja, opiaatit ja rauhoittavat aineet pienentävät pupilleja
- Huumausainetestaukseen lähettämiseen liittyvät säännökset koskevat kaikkia tutkintoja opintoihin liittyvien käytännön työtehtävien tai työpaikalla järjestettävän koulutuksen yhteydessä tai tilanteessa, jolloin opiskelijalla epäillään olevan riippuvuus huumeista.

4.2 Epäily huumausaineiden vaikutuksen alaisena oleminen ja tilanteessa toimiminen

- Ota asia puheeksi ja pyydä opiskelijan henkilötiedot, jotka hän on velvollinen antamaan
- Poista opiskelija oppimisympäristöstä tai oppilaitoksen alueelta, pyydä tarvittaessa toinen henkilö mukaan.
- Alaikäisen opiskelijan kohdalla ota yhteys huoltajaan ja pyydä hakemaan huollettavansa.
- Tilanteen arvioineet henkilöt päättävät yhdessä, voiko täysi-ikäisen opiskelijan lähettää yksin pois oppilaitoksesta vai tuleeeko hänet ohjata opiskeluterveydenhuollon tai kiireellisissä ta-pauksissa terveyskeskuksen päivystykseen. Soita tarvittaessa 112.
- Ole yhteydessä vastuuhjaajaan.
- Tilanteen havainnut henkilö kirjaa tapahtuman Pro24-järjestelmään.
- Tilanteessa sovitaan, kuka tekee lastensuojeluilmoituksen alaikäisen opiskelijan kotikunnan sosiaalitoimeen.

4.2.1 Jälkitoimet

- Vastuuhjaa pitää huolenpitokeskustelun ja kutsuu tarvittavat tahot mukaan.
- Vastuuhjaaja ilmoittaa terveydenhoitajalle tilanteesta.
- Terveydenhoitaja kutsuu opiskelijan vastaanotolle ja tekee lähetteen huumausainetestiin.
- Vastuuhjaaja ilmoittaa toimialapäällikölle kurinpitotoimien käynnistämisestä.
- Jos opiskelija vaarantaa käyttäytymisellään opetustilassa toimivien henkilöiden turvallisuutta, häneltä voidaan evätä osallistuminen opetukseen enintään kolmen työpäivän ajaksi. Toimialapäällikkö päättää asian ja kirjaa Wilmaan kurinpitotoimien mukaisesti.
- Mikäli opiskelija ei toimita testitulosta vastuuhjaajalle, on vastuuhjaaja yhteydessä toimialapäällikköön, joka käynnistää kurinpitotoimet.
- Vastuuhjaaja kutsuu opiskelijan luvalla koolle monilaisen opiskeluhuollon asiantuntijaryhmän.

4.2.2 Jatkotoimet

Pyyntö testaukseen tulee aina koulutuksen järjestäjän edustajalta. Mikäli opiskelijalla on positiivinen huumetestitulokset, terveydenhoitaja ohjaa opiskelijan päihdehuollon palveluihin. Yhdessä oppilaitoksen vastuuhjaajan, opiskeluhoollon ja terveydenhuollon toimijoiden sekä mahdollisesti huoltajien ja /tai lastensuojelutoimijoiden kanssa laaditaan suunnitelma, miten toimitaan. Arviointijakson kesto arvioidaan tapauskohtaisesti. Oppilaitos edellyttää päihdeettömyyttä ja huumausaineita arviointijakson aikana sekä päihdekuntoutusta. Opiskelijalta edellytetään myös opiskelukykyä ja tuen tarvetta. Sora-aloilla on erilliset ohjeet.

Mikäli opiskelijalta evätään oppimisympäristöön tulo, paluun osalta voidaan edellyttää päihdeohjelmaan sitoutumista, jota seurataan monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

4.3 Epäily huumaavien aineiden käytöstä

- Kun sinulla herää huoli opiskelijan huumaavien aineiden käytöstä, asia on syytä ottaa puheeksi hänen kanssaan sopivan tilaisuuden tullen.
- Puheeksi ottaa henkilö, jolla on herännyt huoli.
- Ilmoita vastuuhjaajalle.
- Vastuuhjaaja pitää huolenpitokeskustelun (Liite 1 puheeksi ottaminen).
- Tarkoituksena on selvittää tilanne, mikäli opiskelija myöntää huumaavien aineiden käytön, selvittää sen hetken akuuttitilanne. Mikäli opiskelija vaikuttaa sekavalta ja/tai kieltää aineiden käytön ohjataan hänet vapaaehtoiseen huumetestiin akuutin tilanteen selvittämisen jälkeen. Mikäli pakollisen huumausainetestin lähettämisen kriteerit eivät täyty ja opiskelija kieltäytyy vapaaehtoisesta huumetestauksesta seuraa kurinpitokeinot.
- Vastuuhjaaja sopii opiskeluterveydenhoitajan kanssa ajan, milloin opiskelija voi käydä terveydenhoitajan luona.
- Terveydenhoitaja tekee lähetteen Soiten päihde- ja riippuvuus yksikköön testausta varten ja sopii testausajan.

- Mikäli opiskelija tarvitsee apua testaukseen menemiseen, selvitetään alaikäisen opiskelijan osalta voiko huoltaja viedä opiskelijan testiin. Jos huoltaja ei voi viedä ja jos opiskelija on täysi-ikäinen, selvitetään, onko joku muu, joka voi käyttää opiskelijan testissä.

4.3.1 Jälkitoimet

- Opiskelija on velvollinen toimittamaan testituloksen vastuuhjaajalle.
- Mikäli opiskelija ei toimita testitulosta vastuuhjaajalle, on vastuuhjaaja yhteydessä toimialapäällikköön, joka käynnistää kurinpitotoimet.
- Vastuuhjaaja kutsuu opiskelijan luvalla koolle monilaisen opiskeluhuollon asiantuntijaryhmän.
- Kirjaa havainto/epäily Pro24-järjestelmään turvallisuustyöpöytä -> vain henkilökunnalle tarkoitetut ilmoituslomakkeet -> ilmoitus mahdollisesta huume- tai rikoshavainnosta.

4.3.2 Jatkotoimet

Pyyntö testaukseen tulee aina koulutuksen järjestäjän edustajalta. Mikäli opiskelijalla on positiivinen huumetestitulos, terveydenhoitaja ohjaa opiskelijan päihdehuollon palveluihin. Yhdessä oppilaitoksen vastuuhjaajan, opiskeluhuollon ja terveydenhuollon toimijoiden sekä mahdollisesti huoltajien ja /tai lastensuojelutoimijoiden kanssa laaditaan suunnitelma, miten toimitaan. Arviointijakson kesto arvioidaan tapauskohtaisesti. Oppilaitos edellyttää päihdeettömyyttä ja huumausaineseuloja arviointijakson aikana sekä päihdekuntoutusta. Opiskelijalta edellytetään opiskelukuntoisuutta. Arviointijakson päättyessä järjestetään opiskelijan asioissa neuvottelu, jossa arvioidaan opiskelukykyä ja tuen tarvetta. Sora-aloilla on erilliset ohjeet.

Mikäli opiskelijalta evätään oppimisympäristöön tulo, paluun osalta voidaan edellyttää päihdeohjelmaan sitoutumista, jota seurataan monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

4.4 Epäily huumausaineiden hallussapidosta ja niiden välittämisestä

- Mikäli epäilet opiskelijalla olevan hallussaan huumaavia aineita tai niiden välittämisestä, katso suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä. Pyydä toinen henkilö mukaan.
- Tee mahdollinen rikosilmoitus.

4.5 Edellytykset huumausainetestiin lähettämislle

Huumausainetestiin velvoittamisen edellytyksenä on, että kaikki seuraavat kolme edellytystä täyttyvät:

1. Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäjällä on perusteltu aihe epäillä, että opiskelija toimii huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin liittyvissä käytännön työtehtävissä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä käytännön työtehtävissä tai että opiskelija on riippuvainen huumeista. Perusteltu epäily voi perustua esimerkiksi opettajan tai työpaikkaohjaajan havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuun palautteeseen, jota voidaan pitää luotettavana (usean henkilön havainto).
2. Lisäksi edellytetään, että testaaminen on välttämätöntä, jotta opiskelijan toimintakyky voidaan selvittää, ja että opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä.
3. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi edellytetään, että kyseisissä tehtävissä toimiminen huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena vaikuttaa jollakin seuraavista tavoista:
 - Opiskelijan toiminta huumeiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena vaarantaa vakavasti opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä. Näin on, jos opiskelija käyttää opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä huolellisuutta vaativia tai väärin käytettyinä vaara-aiheuttavia koneita, laitteita tai työkaluja tai vastaa esimerkiksi lääkkeiden annostelusta tai potilaiden hoidosta.
 - Opiskelija vaarantaa toiminnallaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä vakavasti liikenteen turvallisuutta. Liikenteen turvallisuus voi vaarantua esimerkiksi, jos opiskelija ohjaa opintoihin liittyen ajoneuvoa huumeiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena. Liikenteen turvallisuus kattaa myös ilmailualan ja merenkulkualan turvallisuuden.
 - Opiskelija vaarantaa toiminnallaan vakavasti salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä, esimerkiksi henkilö-, potilas- tai pankkitietoja.
 - Opiskelija lisää toiminnallaan merkittävästi koulutuksen järjestäjän tai koulutussopimus-töpaikan työnantajan hallussa olevien huumaus- tai lääkeaineiden laittoman kaupan, hallussapidon, käytön tai leviämisen riskiä.

Vapaaehtoinen huumausainetestaus opiskelijan suostumuksella

Mikäli huumausainetestin edellytykset eivät täyty opiskelijan tilanteessa, opiskelijalle voi esittää vapaaehtoista huumausainetestiin menemistä hänen omalla suostumuksellaan. (OPH Oppaat ja käsikirjat 2013:1). Opiskelija antaa suostumuksensa kirjallisesti tuloksen esittämisestä oppilaitokselle. Mikäli tulos on positiivinen tai opiskelija ei toimita huumausainetestauksen tulosta oppilaitokselle, toimitaan kurinpitosäädösten mukaisesti.

Mikäli opiskelija

- ei suostu vapaaehtoiseen testiin tai
- tulos on positiivinen tai
- opiskelija ei toimita huumausainetestauksen tulosta oppilaitokselle, toimitaan kurinpitosäädösten mukaisesti.

5 SORA-tutkinnon opiskelijat

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että jotain SORA-tutkintoa opiskelevalla opiskelijalla on 81 §:ssä tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este (vakava päihdeongelma), koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi.

Kieltäytyminen terveydentilan tai toimintakyvyn tarkastuksesta ja tutkimuksista voi tällöin johtaa opiskelusta pidättämiseen. SORA-tutkinnot <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkinnot-ja-osaamisalat-joihin-sovelletaan-sora-saadoksia>

Sora-tutkinnoissa huumausaineiden käyttöä ja päihderiippuvuutta voidaan pitää työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja käytännön työtehtävien yhteydessä myös opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykyyn vaikuttavana asiana. SORA-tutkinnoissa päihderiippuvuus voi johtaa kurinpito-toimien ohella myös opiskeluoikeuden peruuttamiseen, kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Toimialapäällikkö tekee esityksen opiskeluoikeuden pidättämisestä rehtorille, joka kutsuu koolle opiskeluoikeuden toimikunnan. Toimikunta tekee päätöksen opiskelijan opiskeluoikeuden pidättämisestä. <https://kpedu10int.oncloudos.com/kokous/2023291-8-6677.PDF> Ilmoitus Valviralle.

Oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hoitoonohjaukseen ja huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen luottamukselliseen käsittelyyn sekä testaamista koskevien todistusten huolelliseen hävittämiseen heti, kun se käsittelyn tarkoituksen kannalta on mahdollista.

6 Terveydenhuollon toimenpiteet

6.1 Terveydenhoitaja selvittää testattavalle

- huumausainetestin tarkoituksen ja
- sisällön (näytteenotto, huumausainetestistä koskevan todistuksen laatiminen, mahdollisuus
- selvittää mahdollinen positiivinen testitulos ja mahdollisuus riitauttaa positiivinen testitulos).
Potilastietoihin kirjataan myös esitiedot, havainnot opiskelijan mahdollisesta päihtymyksestä, testattavan ilmoittama lääkitys ja käytetyt luontaistuotteet 14 vrk:n ajalta ja tieto, että opiskelijaa on informoitu.
- Kokkolassa testi voidaan tehdä Soiten päihde- ja riippuvuuspalveluissa terveydenhoitajan läheteellä.
- Potilastietoihin kirjataan myös
- esitiedot,
- havainnot opiskelijan mahdollisesta päihtymyksestä,
- testattavan ilmoittama lääkitys ja käytetyt luontaistuotteet 14 vrk:n ajalta ja
- tieto, että opiskelijaa on informoitu.

6.2 Testituloksen tulkinta ja testituloksesta ilmoittaminen

- Koulutuksen järjestäjä vastaa tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista.
- Jos kyseessä on alaikäinen opiskelija, koulutuksen järjestäjä ilmoittaa huoltajalle huumausainetestistä koskevan todistuksen vaatimisesta, eikä opiskelija voi estää ilmoitusta.

- Terveydenhoitaja pyytää opiskelijalta suostumuksen testituloksesta kertomiseen Soiten päihde- ja riippuvuuspalveluihin ja negatiivisen tuloksen kertomisesta koulutuksen järjestäjälle. Opiskelija allekirjoittaa suostumuksen.
- Opiskelija toimittaa oppilaitokseen koulutuksen järjestäjän määräämässä ajassa.
- Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen tai huumausainetestin positiivinen testitulos johtaa kurinpitotoimiin. Mikäli opiskelija ei toimita todistusta oppilaitokselle sen määräämässä ajassa, voidaan opiskeluoikeus sekä asuntolassa asuminen evätä (rehtorin toimesta), kunnes opiskelija toimittaa todistuksen.
- Pikatestin tulos annetaan opiskelijalle kirjallisena heti näytteenoton jälkeen ja opiskelija toimittaa testituloksen koulutuksen järjestäjälle.
- Terveydenhoitaja ilmoittaa opiskelijalle noin kahden viikon kuluttua tulevan varmistusseulan tuloksen. Opiskelija itse tai opiskelijan luvalla terveydenhoitaja ilmoittaa tuloksen koulutuksen järjestäjälle.
- Testituloksen perusteella lääkäri laatii tarvittaessa huumausainetestiä koskevan todistuksen. Lääkäri toimittaa todistuksen, josta ilmenee, pitääkö lääkäri opiskelijaa sopivana, rajoituksin sopivana vai ei sopivana jatkamaan tutkintoa.
- Jos kyseessä on positiivinen tulos, opiskelijalle annetaan mahdollisuus esittää käsityksensä tuloksen syystä.
- Mikäli huumausainetestin tulos on positiivinen, käynnistyvät hoitoonohjaus ja kurinpitotoimet.
- Jos opiskelija ei allekirjoita suostumusta, tietoja ei voida luovuttaa, ellei tiedon jättämättä kertominen aiheuta turvallisuuden vaarantumista. Silloin terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia tietoja voidaan välittää seuraaville henkilöille: oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuusvastaavalle tai muulle henkilölle, jotta voidaan varmistaa opiskelun turvallisuus, sekä työssäoppimisesta vastaaville henkilöille, jotta voidaan varmistaa opiskelijoiden ja työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuus.

Liite 1. Päihteidenkäytön puheeksi ottaminen

Keskustele kollegan kanssa havainnoista. Ja pyydä mielellään toinen henkilö mukaan tilanteisiin. Oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstö voi aina konsultoida opiskeluterveydenhuoltoa tai opiskeluhuollon toimijoilta ja pyytää heiltä tukea puheeksi ottamiseen.

Puheeksi ottamista varten tarvitaan turvallisen tilan, jossa yksityisyys ja keskeytymättömyys on turvattu. Kohtaamisen on hyvä olla arvostavaa, kunnioittavaa.

1. Kysy opiskelijalta mitä sinulle kuuluu.
2. Avoin, suora ja kunnioittava huolen ilmaiseminen viestittää opiskelijalle välittämistä.
3. Kerro opiskelijalle, että olet huolissasi opiskelijan tilanteesta.
4. Kerro minkä takia huoli on herännyt.
5. Kysy kannabiksen tai muiden huumausaineiden tai lääkkeiden käytöstä. Ole neutraali ja empaattinen. Osoita avointa kiinnostusta.
6. Mikäli opiskelija myöntää edellä mainitun käytön, keskustele opiskelijan kanssa mahdollisesta terveydenhoitajan mukaan ottamisesta. Olkaa yhdessä yhteydessä terveydenhoitajaan ja sopikaa käynnistä.
7. Kysy, mitä opiskelija itse ajattelee huumausaineiden käytöstään. Selvitä, minkälaisia ajatuksia ja kokemuksia hänellä on lopettamisesta. Pohtikaa käyttöön ja lopettamiseen liittyviä hyötyjä ja haittoja yhdessä.
8. Tue opiskelijaa päätöksessä vähentää tai lopettaa käyttö. Tarjoa konkreettisia keinoja tavoitteeseen pääsemisen tueksi. Hyödynnä olemassa olevia oppaita ja ohjeita.
<https://ehyt.fi/paihde-peli-info/huumeet/>
9. Sovi jatkotoimista tai ohjaa asiakas tarvittaessa hoitoon. Jos asiakas tarvitsee muita palveluita, varmista, että hän saa ajan tai kontaktin palveluun.
10. Mikäli opiskelija kieltää huumeiden käytön ja on silti syytä epäillä huumeiden käyttöä. Kysytään, suostuuko opiskelija vapaaehtoiseen huumetestiin.
11. Mikäli opiskelija ei suostu vapaaehtoisesti huumetestiin, seuraa siitä kurinpitotoimet.